

Erkezett: 1913 SZER 10.

TÓTH BÉLA

Sz

kü

mail

ANUL V. 1913. N-RUL 2.

REVISTA

POLITICĂ ȘI LITERARĂ

DIRECT.-PROPRIETAR-EDITOR: AUREL CIATO.

BLAJ (BALÁZSFALVA).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL :

Ion Slavici	Simțământul comun.
George Coșbuc	Odyssea (Fragment din Cântul XXIII)
I. Corbu	„Enigma enigmelor“.
Cornelia Moldovan	Prin oglindă (navelă)
N. Mihăescu-Nigrim	De Tamiza (poezie)
Al. Ciara	Cetind o carte (navelă)
Benedetto de Luca	Văsița Principelui Carol în Italia (Impresii și amintiri)
Ion Al-George	Carmen (poezie)
D. Nana	Manca și repaosul.
Ion Al. George	Sunt lacrimae solis (poezie)
Virginia Grivase	Sonete (poezie)
Aurel Ciato	Cronica politică.

Informațiuni; Bibliografie.

Revista politică și literară

apare în fiecare lună

Redacția și administrația :
Blaj — Balazsfalva (Ungaria).

Abonamentul anual 12 cor:
In România și străinătate 20 cor.

Simțământul comun.*

Se zice adese-ori că noi nu avem opinie publică bine lămurită, și chiar dac'o avem, ea nu e activă și numai rar de tot se întâmplă, ca să aibă în viața noastră publică înrăurire hotărâtoare.

Pe când aiurea afacerile comune sunt conduse potrivit nu numai cu interesele, ci și cu vederile ori cu simțămintele celor mai mulți, la noi mersul lor atârână dela priceperea, ba adeseori chiar dela bunul plac al celor ce știu să-și asigureze pozițiuni predominantă și interese particulare, dacă nu chiar individuale sunt hotărâtoare. Iar lumea o ia aceasta drept lucru oare-cum firesc și de sine înțeles, și numai rar de tot se întâmplă, ca cei jignți în convingerile, în simțemintele ori în interesele lor să reacționeze și să se însotească spre a-și impune voința ori spre a-și lua satisfacțiune. Se fac adeseori nedreptăți revoltătoare ori mișelii neiertate, și mare minune ar fi ca cei năpăstuiți să găsească sprijinitori desinteresati, care le sar într'ajutor și fără ca să aibă vr'un interes personal de a o face aceasta. La nevoie mare rămâne fiecare părăsit de toți și are să se descurce după cum îl ajută priceperea și puterile.

Ceea ce ne lipsește nu e deci opinia publică propriu zisă, ci simțământul

* Dăm acest judicios articol după „Minerva“ pentru că completează și întărește multe din afirmațiunile noastre, ce le-am făcut în decursul timpului în corpul revistei noastre. (Red.)

comun, în virtutea căruia fie-care se socoțește parte din obștie, toți se simt atinși când vre-unul a fost jignit și ori-și-cine e gata să sară spre a apăra interesele celor mai mulți chiar și dacă aceste sunt identice cu ale sale.

Bine dezvoltat e simțământul acesta în societatea noastră numai la săteanul român.

E adevărat lucrul știut, că Românul la drum mai lung, fie în oraș, fie la vre-un bâlcu, nu pleacă singur, ci se întovărășește cu alți oameni de seama lui. Cei astfel întovărășiți se ajută între dânșii atât în fața ori-și-cărei primejdi cât și la vreme de nevoie. În gândul Românului e mare mișelie „a lăsa în drum“ pe omul, cu care ai pornit ori te-ai însoțit în călătorie. Ai să-i faci, la nevoie, parte din merindea ta; ai să-i vii într'ajutor, dacă i se strică ceva la car; ai să înjugi boii tăi la carul lui atât la hopenurile grele, cât și la „mânece“, adevărat la urcătul pripoanelor; ai să-i faci pedecă la „clin“, deci la coborâșuri primejdioase: îi ești frate de cruce în tot timpul călătoriei.

Noi ceilalți nu prea cunoaștem asemenea solidarități și de-aceia nu înțelegem, de ce țăranul român numai cu oameni „de seama lui“, deci cu alți țărani români face tovărășie, și nu ne dăm seama despre rostul vorbelor „îl las în drum“, „nu'njug cu el“ ori „n'am aface cu el nici în clin, nici în mânece“.

Ar fi foarte greșit să luăm această solidaritate drept *spirit de clasă*, căci țaranul român nu se întovărește decât cu țărani români. Cu alți săteni nu „înjugă” și nu are a face nici la urcuș, nici la coborâș.

Spirit de clasă în adevăratul înțeles nu există la noi pentru că nu există nici clase cu tradițiuni stabilite. Abia acum în timpul celor din urmă decenii, își dau sindicaliștii și alți agitatori socialiști silința să cultive în masele de muncitori spiritul de clasă, ceea ce e foarte greu, căci pentru acest spirit mai mult ori mai puțin cosmopolit sunt accesibili numai aceia din re muncitori, cari n'au legături cu poporul român. Românul adevărat numai foarte cu anevoie ajunge să se însoțească cu cei ce nu sunt și ei Români.

Pentru acelaș cuvânt nu s'a putut desvolta la noi nici așa numitul *spirit de corp*, deși pentru cultivarea lui s'au organizat societăți și reuniuni și se țin fel de fel de congrese, întruniri și petreceri. Tocmai partea mai cultă a societății, în cler, în corpul didactic, între medici, între avocați e mai multă rivalitatea decât solidaritatea. Până chiar și în armată spiritul de corp e mai slab decât în țările apusene, și sunt rari ofițerii, care pun interesele corpului ofițeresc mai presus de ale lor proprii.

Lipsind simțământul comun fie chiar și numai ca spirit de clasă ori de corp, opiniunea publică se poate forma, dar rămâne stearpă, cum stearpă e în înțelesul creștinesc iubirea lipsită de îndemn spre faptă.

Această lipsă de îndemn spre faptă e caracteristică vieții noastre publice.

Ne încredințăm în fiecare zi, că oamenii sunt bine domiriți asupra faptelor ce se petrec, judecă drept și-și dau seamă despre ceea-ce este bine și ceea ce este rău, laudă ori osîndesc după cum se cuvine.

Nu e deci adevărat, că nu avem opiniune publică bine lămurită

Ori și cât de bine domiriți ar fi însă, ori și cât de drept ar judeca și ori și cât de nepărtinitori ar fi, oamenii foarte a-rare-ori se avântă la fapte. Ei se sfîiesc a sprijini pe cei porniți spre fapte bune și numai rar de tot se îmbărbătează să facă ceva spre a împedeca relele făptuiri ori spre a muștra pe cei rău porniți. Astfel oameni foarte cum se cade, își perd adese-ori iluziunile și se simt nevoiți a-și stăpâni firea și a se însoți cu mai îndrăsneții pe care în fondul inimii lor îi detestă.

Mai ales la aceasta se gândesc cei ce zic, că nu avem opiniune publică.

E învederat, că mersul vieții noastre publice nu are să fie sănătos câtă vreme nu vom fi ajuns să ne încheșăm prin întărirea simțământului comun și de aceea ne dăm cu toții fie chiar și înconștient silința să cultivăm fiecare în felul său conștiința solidarității sociale.

Oameni, care lucrează timp mai îndelungat împreună și au aceeași soartă, încetul cu încetul se aproprie sufletește și se pătrund de simțământul, că trebuie să se ajute între dânșii. Prin dezvoltarea firească se produce dar în ori și care societate simțământul comun ca spirit de corp ori de clasă, care în dezvoltarea lui devine patriotism mai mult ori mai puțin activ.

În deosebi într'o școală bine condusă elevii, fie ei mici, fie mai mari, ajung în curând să se iubească și să se ajute între dânșii, să prigonească pe cei ce prin purtările lor fac clasa de rușine și să îmbrățișeze pe cei silitori, deștepți și cu purtări bune. Dezvoltarea acestui spirit îi este învățătorului de cel mai mare ajutor și este o pregătire prețioasă pentru viața comună.

Cu atât mai vârtos se desvoaltă spiritul acesta în armata bine condusă, fie în

companie, fie în batalion fie mai ales în regiment. Mai ales prin dezvoltarea acestui spirit e militarismul o neprețuită școală cetățenească. Ni-e și greu să ne închipuim un bun cetățean, care n'a făcut ori nu face parte din oștirea țării sale.

Atât în școală cât și în armată cât și în viața publică în genere spiritul comun se desvoaltă numai pe temeiul simțământului familiar, care e adevărata obîrșie a simțământului comun în toate formele lui.

Omul cu simțământul familiar bine dezvoltat stăruie și el asupra intereselor sale individuale, ba poate să fie chiar foarte egoist, dar își pune frâu și se lapadă de sine îndată ce interesele familiei o cer aceasta. Preocupat în toate clipele vieții lui de bunul nume și de pozițiunea în societate a familiei, din care face parte, el e mândru de părinții și de bunii săi, pune sus în gândul său pe aceia dintre membrii familiei, care se disting prin faptele lor, urgisește pe cei ce prin purtările lor compromite familia și astfel se ferește și el de tot ceea ce ar putea să jignească familia.

Omul astfel îndrumat duce același spirit în școală, în tagmă, în clasa socială, din care face parte, în armată, pretutîndeni unde lucrează împreună cu alți oameni, deci și în viața politică. Deaceea simțământul familiar e cel mai sigur tărâm pentru păstrarea bunei rânduiei morale, și în în-

telesul acesta e adevărat, că mumele ele singure pot să ne dea buni oșteni și buni cetățeni.

Sunt greșiți cei ce și închipuiesc, că prin declamațiuni înflăcărâte, prin manifestațiuni publice de tot felul ori prin serbări naționale se formează opiniunea publică. În lipsă de râvnă patriotică opiniunea publică e stearpă iar râvna patriotică se desvoaltă numai în sufletele celor pătruși de simțământul familiar.

În deosebi presa, ca organ pentru formarea opiniunii publice, e imponentă în fața oamenilor lipsiți de simțământ familiar. Acela, care nu are slăbiciune pentru părinții, pentru frații și pentru copiii săi și nu ține la rudele sale, poate să fie om înzestrat cu mari destoinicii și astfel folositor pentru societate în genere și pentru stat în deosebi, dar privește toate lucrurile din punctul de vedere al intereselor sale momentane și nu e nici prieten, nici patriot, pe care po'î să te razămi, căci te părăsește îndată ce interesele lui o cer aceasta. Oriși-cât de calde ar fi verbele, pe care i le adresezi, ele nu pătrund la inimă, ci se opresc la mintea lui totdeauna calculatoare.

Ni-se pare că lipsește la noi opiniunea publică fiindcă în fiecare zi avem ocaziunea de a ne încredința, că mințile în felul acesta calculatoare sunt multe la noi.

IOAN SLAVICI.

DE CE 'NTÂRZII?..

De ce 'ntârzii când luna
Ne 'mbie din arini?...
E numai cânt prin parcuri
Și 'n vânt parfum de crini.

O vin! N'auzi cum chiamă
O fire la iubit?...
Și-ți vei culca iar capul
Pe sânu-mi ostenit;

Și 'n ochi-ți plini de visuri,
Sub umbra de lămâi
Voi reciti poema
Fiorului dintâi.

ODYSSEA

Cântul XXIII

De GEORGE COSBUC.

- 45 Așa i-a zis. Și-atunci topit de jale,
De-obrajii lui cei plânși strângea plângând
Obrajii plânși ai Penelopei sale.
Pe cât dorit e deci uscatul când
Inoată bieții-acei căror pe cale
Poseidon le sfărmă cu negru gând
Corabia-n largul mării cei cărunte,
Și-acum și vânt și valuri au să-nfrunte,
- 46 Și-abia puțini cu'notul pot să scape
De groaznicul adânc al mării cei
Cu valuri mari și, plini de zoiu de ape,
Ei ies pe mal, iar bucuria 'n ei
E multă 'ncât te miri că unde 'ncape:
Așa-i era dorit bărbatul ei,
Privindu-l lung, și n'nceta să plângă
Ș'n brațe strâns de după gât să-l strângă.
- 47 Și-n plâns i-ar fi găsit și-a zilei soare,
Ci-aminte Atene de-asta și-a adus
Căci ea oprita Noaptea să scoboare
De partea asta sub pământ, și-a pus
Oprire zorilor cu obraji de floare
Din colo, din Ocean, să urce-'n sus,
Și foarte-a zăbovit deci Aurora
S'aducă zarea dulce tuturoră,
- 48 Prinzând frumoșii cai cu iuți copite
Pe Lamp și Feton care vin cu ea —
Și-așa-'n sfârșit nevestei cei iubite
Ii zise Odiseu: „Nevasta mea!
Nu-s nici acum cu totul isprăvite
Amarurile noastre, căci o grea
Cărare am s'o fac, de trude plină,
Și până'n capăt am s'o fac deplină
- 49 „Că'n Hades mi-o ceru cu vorbă mare
Tiresias prorocul când de drum
Cerui să-mi dea vr'o știre oarecare
Și pe unde-o să mi-l fac pe mări și cum.
Dar haide-acum să mergem la culcare
Că-i timp, femeie, și de somn de-acum”.
Și-au fost atunci cuvintele femeii:
„Acum că te-au adus în pace zeii
- 50 In dulcea noastră țară și-'n palatul
Cel drag al tău acasă, ori când vrei
Și ceri să-'l ai, gătit i-'ți este patul.
Dar dacă-ți amintiră bunii Zei
De munca grea ce-o cere nepătatul
Tiresias, să-'mi spui, iubite, ce-i?
Căci tot voi ști-o, cred, dacă ți-e dată;
De ce-ar fi rău s'o știu acum îndată!”
- 51 Răspunse el văzând că vrea să știe:
„Sărmane, vai, dar pentruce mai pui
Atâta grabă ca știut să-ți fie!
Nimic nu voi ascunde și-o să spui.
Dar nu-ți va fi spre nici o bucurie!
Așa precum nici pentru mine nu-i.
Imi spuse să mă duc departe-anume
Prin foarte multe țări din multă lume
- 52 „Ducând în mâni lopata de văslare
Și-așa să merg până voi da de-acei
Ce nici din auzit nu știu de mare
Nici sarea pusă-'n pâne nu știu ce-i.
Nici nu știu ce-i o navă și că are
Vântrele-'n vânt ce-s aripele ei.
Și-un semn mi-a spus și lesne este semnul.
Când deci un om drumeț văzându-'mi le-
[nul
- 53 „Va zice că-i o vânturișcă mare,
Atunci lopata mea de corăbier
S'onfig acolo, dând cu-'mbelșugare
Jertfiri, un țap, un taur, deci, și-un vier
Stăpânului Poseidon de pe mare,
Iar Zeilor cei mari din largul cer
O su'apoi de boi să dau răsplată,
Nu unuia, sau tuturor deodată,
- 54 Ci fiecărui dintre ei cu rândul;
Iar moartea'mi va veni din mare-astfel
De dulce-apoi că-'n vins voi fi de blândul
Sfârșit al vieții stinse 'ncetinel,
Pe-al meu popor ferice 'n jur avându-l
Și-așa vor fi acestea'mi zise el,
Prorocul cel ce vede-'n timp departe!”

- 55 „Acum dacă ți-am scris s'ajungi senine
Și bune bătrânețe marii Zei,
Scăpa-vei, cred de-orice necaz cu bine!”
Acestea le vorbeau aci'ntre ei,
Ci 'ntrăst răstimp, de multă grabă plină,
Gâteau frumosul pat cu mândre piei
Și moi velinți, la zări ce da făclia,
Evrinoma, 'n odae, și'Evrlicia.
- 56 Deci dupăce-așternură patul, dară
Bătrâna merse unde avea ea pus
Un pat să doarmă în scunda ei cămară.
Evrinoma mergând îns'a adus
Pe rege și regină 'n cet pe scară
Spre-odaia lor, cu faclă 'n mână sus;
Iar după-ce-au intrat, ieșind mătușa
S'a'ntors pe scări, trăgând în urmă-i ușa.
- 57 Deci ei ajunseră cu drag la locul
Cel vechiu la patul cel rămas cinstit,
De care-atâta timp i-a rupt norocul.
Atunci și Telemac a contenit
Și-Evmen purcarul și Filete, jocul
Cel plin de chin, și-apoi s'au potolit
Și fetele, și-a adormit palatul
Căci toți apoi s'au dus să-și cate patul,
- 58 Deci dupăce Odiseu și-a sa iubită
Soție-acum de-ajuns s'au desfătat
Cu dragostea de-atâta timp dorită
Steteau acum și-și povesteau în pat,
Ea, cea dumnezească, deci măhnită
Spunea de câte suferi'n palat
Uitându-se la ticăloasa gloată
De prinți cari pentru dânsa vremea toată
- 59 Tăiau și boi și oi, spunându-și glume
La vinul ce-l svântau; iar Odiseu
Spunea ce'ncurcături făcu prin lume
Și cât răbda și el, și-amar și greu,
Pe toate le spunea pe rând și-anume
Iar ea-l tot îndemna 'ntrebând mereu
Și nici nu se gândea la somn, ci multe
Și tot mai mult voia, dorind s'asculte
- 60 Ii spuse deci dintâiu că se luptară
Cu oamenii liconi și biruit,
Ajunse-apoi la Lotofagi în țară
Și câte cu Ciclopu-a pățimit
In larg ponor, și cum se răsbunară
De soții cei mâncați de-acest cumplit;
Și cum ajunse la Eol și-i dete
Cu drag un sac cu vânturi încuiate,
- 61 Dar nu-i fusese scris să-și vadă încă
Iubita țară, căci de nou fu-'mpins
De vânturi iuți pe marea cea adâncă.
Apoi cum răii Lestoigoni i-au prins
In portu-'nchis de-o stâncă și-alta stâncă
Și n'a scăpat de-acolo nici un ins
Și nici un vas de moartea cea grozavă,
Ci singur el c'o singur'a sa navă
- 62 De Circe-apoi, ce viclenii făcuse
Cu farmecele ei; cum a trecut
Cu-o navă peste-Ocean, și cum se duse
In tristul Hades în locașul mut
Se'ntrebe duhul celui care fuse
Proroc, și cum pe-aceea ce l-a născut
Pe draga-i mamă și-o văzu și iarăși
Văzu 'ntre morți pe toți ai săi tovarăși
- 63 Și cum legat el auzit'a glasul
Dotoaselor Sirene, și-'și trecu
Prin stâncile rătăcitoare vasul
Și-apoi la Scila și Caribde-avu
Cumplit un pas, căci drum deplin prin pasul
De-acolo 'n lume nimeni nu-'l făcu
Scăpând de moartea neîndurătoare
I-a spus de boii vecinichului soare
- 64 Și cum i-au omorât acolo soții,
Cum Zeos apoi în nava ce plutea
Trăzni din cer, ca să răpue hoții,
Cu fulgerul său sfânt, și de pe ea
Svârlăți pe-adânc perir'ai săi cu toții;
Cum sânzur el scăpat de-o moarte rea
Ajunse'n țara groaznicei Zeite
Calipso, nimfa cea cu dragi cosite
- 65 Cum multă vreme ea-'l ținu la sine
Căci vru să-'l aib'apururi ca bărbat
In larga-i peșteră, 'ngrijindu-l bine,
Și-un traiu fără de moarte i-ar fi dat
Și-'n veci tot tiner și-'n puteri depline
Dar niciodată nu l'a-'nduplecă,
Și cum apoi răbdând cumplete amaruri
Ajunse la Feeci, și plin de daruri
- 66 De-argint, și haine, și-aur îl aduse
In țara sa acest popor „al cui
Iubire pentru mine-atâta fuse
Că'n cinstă-asemeni unui Zeu îi fui”.
Acest cuvânt, el cel din urmă-l spuse,
Când dulce-a năvălit asupra lui
A toate topitorul somn ce vine
Că'n inimi orice griji și-amar s'aline

- 67 *Atene-apoi alt gând punea'n lucrare
Când ea crezu de ei acum că sânt
Sătui de somn și dulcea'mbrățișare,
Chemă din Oceanul sfânt cu grabă
Frumoasa zi pe'a zorilor cărare
S'aducă iar lumină pe pământ.
Lăsându-și deci vestitul rege patul,
Așa-'ndemna și da soției sfatul*
- 68 *„Femeie, — acum tu orice griji le lasă!
Destul am plâns noi doi! Tu 'ntre femei
Bocind mereu întoarcerea-mi acasă.
Pe mine însă Zeos și marii Zei,
Deși vedeau c'atât de mult îmi pasă,
Tinându-mă mereu lipsit de-ai mei.
Acum ajunși la patul nostru iară
Tu vezi de-averea câtă mi-o lăsară*
- 69 *Acești mișei de prinți iar despre vite
Și oi ce mi-au mâncat o să le pun
La loc, căci multe-or fi despăgubite
De-ahei, de toți și multe-o să-mi adun
Dintr'alte țări în drumuri tâlhărite
Și-asa-'mi voiu întregi știrbitul bun.
Acum tu deci rămâi acasă, dară,
Iar eu voiu merge la moșie-afară*
- 70 *Să-mi văd acum pe dragul meu părinte
Că-i stinsă de-al meu dor vieța lui.
Iar tu, femeie, căci te știu cuminte
Să faci în toate-asa precum îți spui.
Pe soare răsărind, ori mai nainte,
Vui'-va 'ntreg orașul că facui
Amară moarte-a prinților grămadă,
Deci mulți umplea-vor curțile să-i vadă.*
- 71 *Tu-'n rândul caselor de sus te sue
Și-acolo deci cu roabele șezând
Nici nu privi prin curte, ci te-'ncuie
Nici nu-'ntreba pe nimeni ca și când
Nimic n'ar fi!" a zis, zorind să-'și puie
Pe umeri armele și-apoi sculând
Pe fiu și pe Eomen și pe Filete,
Porunci s'apuce arme-'n mâni le dete*
- 72 *Ei repezi s'au supus și-'l ascultară,
Și-'n arme-apoi toți trei s'au învălit.
Deschiseră deci poarta și plecară.
Și'n frunte Odiseu pășea grăbit.
Era pe când da Ziua să răsară
Și'i alb spre Zori, ci-'n noapte ț-a'nvălit
Pe ei Atene ca sub o aripă.
Și-asa-i scotea din târg pe deal in pripă.*

„ENIGMA ENIGMELOR”.

De I. CORBU

Sunet, lumină, căldură, electricitate... toate forțele sunt mișcări vibratoare. Mișcarea e viață și viața e mișcare, atât în lumea neorganică, ca și în cea organică. Toate forțele sunt reversibile, se pot strămuta una în alta.

Dar viața în lumea organică, gândirea, conștiința omului, nu sunt nici ele alta decât mișcări vibratoare, forțe reversibile, rezultând din transformarea și încrucișarea aceluiași forțe, cari constituie viața lumii neorganice?

Nu poate fi altcum, zice omul de știință. Viața organică și deci și omul, a rezultat din ciocnirea și prefacerea aceluiași forțe și aceluiași materii, cari compun viața și lumea anorganică. În păturile geologice, sau și mai bine în embrion putem urmări evoluția omului îndărăt până la celulă. Celula a trebuit să ia naștere din lumea neorganică, tot așa ca și cristallul, cu care e soră bună. Celulă, ori cristal, sunt plămăuirile aceleiași naturi, aceluiași forțe. — Gândire, conștiință, au eșit din încrucișarea

și ciocnirea aceluiași forțe. Toate funcțiunile organismului nostru sunt procese fizice, chimice, cari le putem urmări în ființa vie ca și în afară, în lumea așa zisă neorganică. Pentru ce am face excepțiune cu gândirea și conștiința? Nici ea nu e decât rezultatul final al unui lung sir de prefaceri ca și forma organismului.

Nu, zice filosoful, gândirea, conștiința nu pot fi același lucru, ca celelalte forțe inerente materiei. Ea nu e rezultatul întâmplător al ciocnirii și transformării celorlalte forțe, ci e o forță a parte, care întrând în lumea materială, îngropându-se în dansa, în sfortarea sa spre lumină, spre desrobire din lanțurile materiei, spre libertate — dă naștere miliardelor de forme, pe cari aceeași sfortare le va preface, le va modela, până ce va întruchipa forma, sub care să se poată tot mai mult desrobi. Această formă s'a ajuns pe pământ în om.

Numiți această forță a parte conștiință (Berson), voință (Schoppenhauer), Dumnezeu

(Spinoza), ori altcum, veți avea deosebitele sisteme filozofice

Omul de știință însă clătină din cap cu neîncredere. Nime nu vede mai bine ca el prăpastia dela manifestarea forțelor fizice și chimice până la gândire și conștiință. Dar el nu se încrede să facă acel salt mortal dela cunoscut la necunoscut. Și la urmă ce am câștigat? Nu e destul enigma existenței (substanței), să mai introducem și alte necunoscute despre cari nu ne putem face absolut nici o idee, unde nu avem nici un punct de razim pentru esplicare, unde ne abzice orice analogie? Conștiința vedem că e legată de anumite organe materiale, ca funcțiune, iar cu ruina lor treptată se distruge treptat și ceea ce era conștiință, suflet, gândire. Cum poate lucra aceea forță — conștiința — și fără organ? Dar dacă poate funcționa și lucra și fără organ, atunci ce lipsă are să se întemnițeze în materie? Sunt chestii, a căror discuție e zădarnică. Nici un filosof n'a fost în stare să le lămurească.

Dar dacă acete chestii nu le putem deslega, ce dovezi s'ar putea aduce totuși, că aceea forță aparte, deși necunoscută și necuprinsă, totuși există, și trebuie să o admitem?

Iată o întrebare mare, la care vrea să răspundă și să aducă dovezi scriitorul nostru Brătescu-Voinești în un frums și așa de științific articol intitulat: „Pe marginea cărților”, apărut mai întâiu în „Natura” (Nr. 2 1911—12).

După d-sa viața ne apare ca manifestarea unei nizuinți a naturei de a se cunoaște pe sine însași, nizuință, pe care „toate perturbările cosmice, toate cataclismele, toată absurditatea hazardului n'au putut-o împedeca și abate”.

Imi aduc aminte cu câtă frică urmăream cercetările transformiștilor asupra prefacerii și nașterii omului (Menschwerdung). Patria acestei prefaceri se pune în Australia. În luptă cu celelalte fiare răpitoare mai puternice, primatele antropomorfe trebuiau sau să devină niște gorile puternice, înzestrate cu colți și ghiare de luptă, ca să-și poată apăra existența, s'au să-și caute refugiul mereu pe arbori și să rămână niște cățărătoare.

Dar cum să se desvoalte intelectul, conștiința și în un caz și în altul? Pentruca primatele să poată învăța umblatul pe două picioare, pe pământ și în consecință să-și poată desvolta și perfecționa mâinile rămase libere, fără de cari nu și-ar fi putut pregăti unelte, arme, iar fără de

aceste nu s'ar fi putut desvolta nici intelectual, ele trebuiau să fie la adăpost dinaintea fiarelor răpitoare înarmate mai bine în lupta pentru existență. Acest loc, acest leagăn al omenirii ar fi fost Australia. Lipsa de fiare sălbatice puternice au făcut posibilă trecerea omului prin această criză, prin aceasta stare neajutorată dela patru-ped la biped, fără să fie lipsă să se preschimbe în gorilă. Când umblatul pe două picioare și perfecționarea mâinilor i-a înmărit treptat intelectul, el și-a înmulțit armele, cu cari să poată concura în lupta pentru existență cu oricare animal, ori cât de puternic și să iasă învingător. Atunci a putut părăsi leagănul copilăriei și să pornească în lumea mare ca să facă vitejii și să înfrunte primejdiile ca feți-frumoșii din povești. Și el a cucerit și a supus pământul întreg. De mult nu mai este animal care să-i dispute domnia pământului.

Dar dacă în acele momente de criză, pe când omenirea era în leagăn, aceleași forțe tectonice cari au modificat mereu scheletul suprafeței pământului, ar fi scos de sub fața mărilor o punte de trecere dela Australia la Asia, punte care a mai fost și mai poate fi — ce se alegea din omenirea în leagăn, din lumea organică ajunsă la pragul conștiinței după atâta luptă și prefaceri de milioane de ani? Totul ar fi fost înzadar. Pământul ar fi rămas și azi patria fiarelor răpitoare ca bunăoară în era secundară. Și m'am cutremurat la gândul acesta.

Nu se putea, crede dl Brătescu-Voinești, toate perturbările cosmice, toate cataclismele n'au putut împedeca acea nizuință a naturei de a se cunoaște pe sine însași. Nu ne spune lămurit, dar par'că ne lasă să ne închipuim, că aceea forță, a cărei manifestare viața naturei, a trebuit să lucre oare-cum conștient, ca să poată evita atâtea cataclisme — nizuința spre un scop ideal (cunoașterea de sine) nici nu poate fi decât conștientă — sau că o forță conștientă a veghiat de-asupra leagănului omenirii și n'a lăsat, ca evoluția ce duce spre conștiință să fie zădărnicită.

Dar faptul însuși, că conștiința s'a ajuns încă nu dovedește nimic. El nu dovedește că nu se putea altfel. Și dacă ar fi fost altfel, azi ne-am cățara pe arbori, sau am rătăci ca niște gorile puternice prin pădurile rămase pe veci virgine — azi n'am scrie note pe marginea cărților.

Din un caz izolat nu poți scoate regula, dar poți scoate din mai multe. Iată deci calea experi-

mentală, pe care am putea aduna dovezi pentru existența sau neexistența forței conștiente necunoscute.

Dacă am putea cunoaște mai multe pământuri planete și am experia, că oriunde s'a putut desvolta o viață organică, ea a dus necesar la conștiință, atunci existența acelei forțe conștiente se poate privi ca dovedită. Dar dacă cu toate condițiunile de viață și cu toată durata acestei vieți nu pretutindeni s'a ridicat arborele vieții cu coroana trufașe spre cer, ci a rămas un tufiș mărunț estins în lățime, nu în înălțime, dacă cataclismele au împedecat nizuința naturii spre cunoașterea de sine, atunci e legitimă îndoială în existența acelei forțe.

Această cale experimentală însă e grea de

urmat, dar nu e chiar imposibilă și e vrednică de problema, ce voim să deslegăm.

Până atunci vom rămânea despărțiți în două tabere, a celor îndrăzneți, cari prin un salt în necunoscut, cred că au rezolvat enigma și a celor modești, cari nici neagă, nici afirmă — neavând ce — cari nu cred decât atât cât ne îngăduie cunoștințele pozitive și rezonamentele controlabile. Dincolo de limitele acestui control putem fantasa și visa, putem lăsa frâu liber imaginației, pentru a ridica castele feerice, în aer — sisteme filozofice, dar baze pentru clădiri traionice nu vom găsi acolo.

„Ignorabimus”!?

I. Corbu.

PRIN OGLINDĂ...

De CORNELIU MOLDOVAN.

În Sakuntala, capodopera poetului indian Kalidassa, pe care a tradus-o în versuri minunate marele nostru Coșbuc, găsim un pasagiu unde se deslușește prin amănunte poetice, rostul modei față de frumusețe:

*Sub haină! Numai asta nu pot ca s'o 'nșleg:
De ce-arătăm frumosul arareori întreg?
Ori, desvelit pe 'nctel, câte puțin, îmbată
Mai mult, mai mult îți place ca 'ntreg văzut
[de-odată?....*

*Ce ochi! Ar fi ei oare mai mult ucigători
Dac'ar avea copila veșmânt țesut cu flori
De-argint și pietre scumpe? În haină zdren-
[fuită*

*Frumsețea-i tot frumoasă, iubirea-i tot iubită
Ca și 'n veșmânt de purpur, — căci farmec
noi găsim*

*Nu 'n haină, ci 'n splendoarea frumseții ce
iubim!*

*Ah! purpura ne 'mbată cu forme 'nșelătoare,
Ea dă chiar uriciunii frumsețe și splendoare,
Dar când ai pune 'n sdrențe frumsețea, ai
[vedea*

*Că sdreanța-i mai frumoasă de trei ori de-
[cât ea!*

*Ah! parcă ard! privirea frumosului te face
Să-ți răcorești dorința de-a șii ceva ce-ți place,
Și 'n astă răcorire e foc. — Eu ce cătam?
Nu vreau să știu frumosul, mai bine vreau
[să-l am.*

Fără să vreau, zbor în repeziciunea gândului la toate problemele de estetică, privitoare la modă, morală în artă, și sublimul nudului, — și ajutat de înțelepciunea poetului indian, mă silesc a găsi deslegarea, cel puțin vremelnică, a nenumăratelor întrebări ce-mi năpădesc în cuget....

*

Ce e imoral și moral în artă? Dar în viață?

De multe ori e mai impudică o femeie îmbrăcată cu scop de a-și pune în evidență formele, de-a excita pe trecători, decât o femeie goală. Aci stă eterna chestiune a nudului în artă.

Oare o țărancă la secere, cu mâinele sumese și fusta zuvulcată, e obscenă? Ori o femeie, stând pe marginea drumului și desfăcându-și sânii, ca să-și alăpteze țințul, e mai impudică decât decolteul exagerat al unei toalete de bal? Dincolo se săvârșește actul sfânt al maternității, — acolo, un capriciu al rafinării și al decadenței....

Nudul la cei vechi, era foarte răspândit și complect moral. Toate statuetele erau reprezentate goale. Concepția pudorului la cei vechi nu se mărginea numai

la ipocrizia formelor exterioare, raportate la societate, ci, trecând peste aceste forme, ea cuprindea sănătatea sufletului și cultul virtuții.

Instinctele fizice la cei vechi stăteau la temelia vieții, ca niște acte simple și firești ale naturii, și nu erau interpretate ca filtrări ale rafinării și degenerării simțurilor. Iubirea chiar era socotită ca un sentiment natural, fizic, și de-aceia nici un tragic grec n'a căutat isvor de inspirație în iubire. Noi i-am adăugat acestei simțiri vâlul de poezie ori de desfrâu; rafinarea noastră e vinovată de concepția falsă și fățarnică pe care o avem despre pudoare. Rafinarea noastră găsește imoralitate acolo unde e numai viață simplă. S'au stabilit coduri de maniere, forme stupide de morală, care ne robesc libertatea acțiunilor. Așa de pildă: o femeie care ar umbla pe stradă decoltată, ar fi socotită drept imorală, și acelaș decoltea într'o sală de bal, luminată a giorno și adiată de acorduri pătimășe de vals, va fi foarte moral...

Vinovăți suntem noi, care ne depărtăm din ce în ce mai mult de natură, care ne rafinăm până și instinctele cele mai simple, și ne pervertim actele firești care stau la temelia vieții. Acestea sunt semnele degenerării....

Poetul A. de Vigny, mergea până acolo cu concepția sa asupra pudorii, în cât socotea imoral ca să mănânce în fața cuiva. Astfel setea și foamea erau, după el, două acte impudice. De alminteri, codul modern al manierelor, prevede multe articole asupra etichetei actului mâncării și digestiei....

Trec acum la altă ordine de idei, oprindu-mă la manifestările actuale ale modei.

Mișcarea feministă a luat în vremea din urmă un avânt uimitor, în unele țări, proporțiile sunt chiar îngrijitoare. Nefiind însă o desvoltare firească, cerută de împrejurări, o condiție esențială de existență, toate reformele cucerite de femei sunt lipsite de acea seriozitate sacră pe care-o dă biruința, — au ceva comic, ceva de parodie, — o ușoară nuanță de ridicol brăzdează stăruitoarele încercări feministe,

care ne fac impresia (poate nedreaptă), a unor scene de operetă socială.

Intotdeauna cuceririle pașnice au fost lipsite de măreție, luptele fără victime, și triumfurile fără suferință, au fost străine de glorie. Somptuozitatea presupune sacrificii de forțe, jertfe sufletești, eroism.

Eroismul feminin din secolul nostru, e mai mult un eroism retoric, eroi-comic, — o luptă de viclenii și grații, o bătălie latentă, în care zâmbetul și lacrima triumfă fără zbucium și fără durere. E de-aceia toate cuceririle feminismului par a fi mai mult concesionate, avându-și explicația, nu în slăbiciunea adversarului, ci în indulgența surâzătoare a celui mai tare.

Acel suflu ușor de ridicol care adie asupra zgomotoasei cetăți feministe, acel trănecănit asurzitor de armură donquichotescă, ia o formă vădită, când cercetăm evoluția modei la femei, în anii din urmă.

Moda prin esență e aristocratică, și prin origine, un privilegiu al frumuseții. Niciodată ea n'a iubit mulțimea, plebea săracă și întârziată în gusturi, ci a știut totdeauna să împodobească numai pe nobili și stăpânitori. Moda le-a dăruit veșminte bogate, încălțăminte sprintene, peruci cu ondulări armonioase, podoabe de mare preț și rare, — și astfel, prin binefacerile ei, trupul dobânda mai multă mlădiere în mișcări, și se ivea mai luminos în plimbaria ceasurilor de amiază, pe aleie umbroase și răcoritoare, ori pe străzile înguste ale tăcutelor burguri medievale. Imbrăcămintea dădea o înfățișare sfântă celui nobil, asemeni odăjdiilor sacerdotului, — și ochiul celui sărac păcătuia privind strălucirea stăpânului, iar de căuta cu prea mult jind la trena rochiei de mătase a vreunei castelane, era pedepsit aspru pentru cutezanță.

Săracul abia-și putea îngădui să se uite pe furiș, din dosul perdelei, când trecea o femeie frumoasă, și repede să-și întoarcă privirea, ca nu cumva vre-o adenire să-l împingă a păcătui cu mintea.

....Sunt cunoscute întâmplările triste ale pajilor visători, care și-au scuturat re-

pede trandafirii vieții lor tinere, osândiți numai pe temelul bănuielii c'ar fi străbătut cu gândul prea adânc, în mătăsurile castelanei, ori c'ar fi respirat cu prea vădită însetare, aromile exotice care îmbibau dantelele scumpe ale vreunei mantii strălucitoare.

Căci moda, veacuri multe la număr, a fost un privilegiu al celor puternici, și întotdeauna a adus omagiu numai frumuseții.

Pe măsură însă ce omenirea s'a democratizat, moda ca și toate îndeletnicirile aristocratice, a decăzut. Astăzi omenirea pare a trece printr'una din cele mai grele crize de grație și bun gust. Moda de astăzi nu mai e privilegiul frumuseții, moda de astăzi, e moda femeilor urâte, care pentru a înșela ochii noștri și a amăgi dreapta ne judecată, au născocit și cul, adică ipnotizarea gândirii estetice, sugestia armoniilor mărunte și exagerarea lor până la evidență. Vederile noastre fiind abătute dela admirația curată și aproape religioasă a liniilor trupului, e mistificată de gesturi senzuale, orbită și îmbătată, așa că confundă frumusețea naturală, cu arta machierii ori cu abilitatea impură a mișcărilor.

*

Priviți o clipă sâniilor goi ai Venerii dela Milo, ori pulpele rotunde ale celebrei marmore dela Arles. Câtă poezie în această frumusețe firească, patriarhală și totdeauna castă!..., căci nudul artistic a fost întotdeauna pudic și de o puritate estetică, pe când nudul împodobit cu cea mai ușoară găteală, trezește pofta și atâță senzualitatea.

Să comparăm între ele două desenuri: un nud întreg și un nud îmbrăcat, de pi-dă numai cu un ciorap. Celui din urmă i-a perit cu desăvârșire candoarea. Cea mai ușoară umbră materială: o planglică, un inel sau o floare, aduce aminte celui privitor că acolo e carne, și astfel, linia eterică, imaterială a frumuseții veșnice se perde, încetează, se topește oarecum în clocotirea simțurilor banale.

Moda veche nu căuta să ascundă nici linia armonică a trupului, nici rotunjimea mișcărilor în mers, ori amploarea, și bogăția gestului, — ci dimpotrivă, lăsa să se în-

trezărească sâniilor plini, și sănătoși, umerii rotunzi și voinici, șoldurile drepte și bine legate. Piciorul desvăluia în umblet mișcări sigure, iar brațele desenau în spațiu numai linii rotunde și estetice. Candoarea cea mai sfântă se resfira din toate faldurile togei romane ori mantiei medievale, și niciodată trecătorul nu și-a simțit sufletul gădilat de priveliștea împudică a trecerii unei femei frumoase.

Frumusețea naturală nu cunoaște nici sila rașinei, nici sfiiciunea greșelii. Imbrăcăminte trebuie să împodobească trupul, fără cea mai mică nuanță de tortură, fără cea mai ușoară tendință de exagerare. Singurul rost al modei e să ne arate corpul așa cum e, să nu spuie niciodată mai mult, și să nu mintă privirile noastre, — ci să fie asemenea cadrei care împresoară o pictură, asemeni învelișului unui fruct ori petalelor care păzesc sâmul roditor de miresme al unei flori.

*

Moda de astăzi a corsetelor care si-lesc sâniilor să-și mute locul mai sus, ori împing pântecile înapoi, și dau, după plăcere, altor părți ale trupului favorul evidenței, — moda aceasta, care întârzie mersul prin împiedecarea rochiei, împovărează grumazii cu pălării uriașe ori tulbură liniștea publică a străzilor cu costume ridicole ca rochiile pantaloni, — moda aceasta, născocită oare cum pentru a înlesni traficul de sentimente, și a înmulți veniturile indirecte ale familiei, care dă acelaș preț unei femei urâte ca și celei ce abea se mai vede că-i frumoasă, moda aceasta, care presupune cea mai plată rătăcire a gustului, e unul din semnele triste ale degenerării noastre fizice și degradării morale.

Luxul și prostituția sunt atât de înrudite între ele, încât de cele mai multe ori se confundă. Istoria, amintindu-ne amurgurile marilor cetăți din antichitate, ca Atena, Roma și Bizanțul, stă ca o dovadă de semnele premergătoare a unor vremi triste pentru omenire.

Nu, nu, astăzi nu mai sunt femei frumoase, în înțelesul clasic al cuvântului... Putem vorbi despre femei elengante, care știu să se coafeze și să se îmbrace, despre

femei care au învățat la școala civilizației superficiale și cu, această mică excocherie a gusturilor estetice, — putem vorbi despre femei care trezesc senzualitatea, care sunt o invitație la desfrâu, la întunecarea cugetării, — despre femei aperitive, care ne satură într'atât, încât socotim de prisos ospățul sacru al familiei, — dar femeile care să ne evoce acel simț înalt, dumnezeesc al poeziei, acel suflu ultra-pământesc al adorației mistice, femei a căror frumusețe să treacă în legendă, asemeni unei Beatrice

Cenci ori unei Vittoria Colonna, nu mai sunt...

Fermecătoarea Contarină ori vestita între frumoase, Bianca Cappello, pot odihni fără grijă: nu s'au născut încă protivnicele gloriei lor!

De aceea, în fiecare suflet însetat de ideal, astăzi și întotdeauna, splendida lor amintire:

Implora
Æterna
Quiete.

Pe Tamiza.

1.

În amurgul prins în ceață
Rară ca o pânză 'n fluturi
În spre papura din maluri
Ce crescuse buturi-buturi, —

Lunecam în barca'mi șue
Legănată'n fapful serii
Când de-o undă răzlejită, —
Când de freamțul durerii.

Ce gândeam atunci nu știu.
Suferiința adormise.
A mea inimă 'n căsuța-i
Sta cu ușile închise.

Și priveam în zarea stinsă
Cum zburau târzii, grăbite
Păsări două câte două, —
Inime nedespărțite.

Aș fi plâns... O, lacrimi, lacrimi,
Ce-aveți voi cu-a noastră soartă!
Cu 'al nostru cânt de leagăn
Nu 'nviați iubirea moartă!

Și-am lăsat în voie barca
Pe Tamiza să scoboare, —
Pasăre ce pleacă toamna
Peste ape călătore...

Azi iubirea 'mi se deșteaptă
Din zăbranicul uitării...
— O, de ce Tamiză neagră,
N'ai zvârlit-o 'n fundul mării?

2.

Pe Tamiza 'n fundul cărei
Am visat noaptea uitării
Trec în barcă alipite
Două umbre îndrăgite.

El se pleacă blând spre față
Și 'i răspunde: „Niciodată!”
Că-i înțiața lui iubire
Ia nu crede, 'i peste fire!

Dar de gâtul lui se prinde,
Tremurând gura 'i înținde:
„De și vorba 'ți e-o minciună,
Sunt atâta de nebună,

Incânt...”
Vorba e tăiată
De-a lui gură 'nvăpăiată...
Cad lopețile pe valuri
Barca lunecă spre maluri.

Sălciile dormitoare
Își deschid a lor răzoare...
Pe sub umbra lor cea dulce
Trece Seara să se culce.

Liniștea din ceruri scapă
Și se 'ncheagă peste apă,
Numai luntrea ușurată
Mi se leagănă uitată..

Auzi calde jurăminte
Și un șopot de cuvinte
În săruturi înecate...
Pe când stele fermecate,

Ies din umbră luminoase
Și se uită curioase
Printre frunza adormită
La iubit și la iubită..

— O, Tamiză, neagră undă.
Unde-i dragostea'mi profundă?
— Tu vrei rostul întrebării?
Am zvârlit-o 'n fundul Mării

CETIND O CARTE.

Al. Ciura.

De mult n'am cetit cu atâta plăcere o carte, cum a fost aceea a lui Wells: „Primii oameni în lună“. Am urmărit cu atenție firul atât de interesant al poveștii dela invenția Cavoritul, — o mixtură ce suprimă gravitația corpurilor — până la sosirea în lună. Aici cei doi eroi se rătăcesc prin vegetația hibridă a lunii, sar dintr'o stâncă în alta ca niște mingi, căci presiunea aerului e aproape nulă, întâlnesc vițeei lunari și oamenii din lună — seleniții — al căror organism diferă de al nostru, conform relațiilor climaterice de acolo, și se scoboară apoi în interiorul lunii, căci viața ce palpită abia la suprafață, decurge în proporții deosebit de intenze în lăuntrul lunii. Relațiile climaterice atât de nepriincioase și caprițioase: ziua cea lungă și călduroasă, apoi noaptea tot atât de lungă, dar de un frig cumplit, au silit pe seleniți, să se retragă în interiorul lunii, perforând-o dela un capăt la altul, cu drumuri suterane și canale, în fundul cărora strălucesc isvoare cu apă fosforescentă, ce răspândesc o lumină verzuie, de vis... Ce minunat e descrisă viața aceasta din adâncuri. Pe cât e de rigidă suprafața, pe atât e de pretenos interiorul și cu cât întri mai adânc, cu atât te adâncești în frumsețile și bogățiile ce sunt îngrămădite acolo. Chiar în centru sălășluște regele și aristocrația selenită, apoi cu cât te depărtezi de centru, cu atât scade și poziția oamenilor, iar la periferii sunt proletarii, cari populează mahalalele lunii. E o aranjare cam la fel cu cea de pe pământ; sărăcimea e pretutindeni așezată după ușă, în mahalale... Și ce de bogății sunt îngrămădite acolo! Aur masiv, în ruzi groase și lungi, argint, metale și elemente ce luminează și încălzesc de-odată, alimente, lichide fosforescente etc.

Cât de dreaptă e observarea unui selenit, când zice:

— Voi oamenii de pe pământ vă mândriți, că sunteți cine știe cât de învățați. Dar ce cunoașteți voi din interiorul planetei noastre? Cât ați parcurs spre centrul ei? Un kilometru? Lar bine, asta e abia o scurmătură de sobol! Ce se va alege de voi când suprafața se va răci din ce în ce mai mult? Cum vă veți refugia atunci în interiorul planetei voastre, când n'ați încercat nimic în această direcție și când organismul vostru nu e obicinuit decât cu aerul dela suprafață și cu lumina? Ce veți face atunci? Vă veți prăpădi ca niște șoareci și viața de pe pământ se va stinge, înainte ca oamenii, să fi ajuns culmea civilizației: viața din adâncuri. Știți voi câte comori sunt ascunse acolo? Lumina și jocul de culori al soarelui nici nu se poate compara cu frumsețile și bogățiile ce se ascund în adâncuri. Aurul rămâne pe al doilea-treilea plan aci, eclipsat cu totul de strălucirea diamantului, a radiului și a altor pietrii de o valoare imenză, pe care știința voastră omenească n'a reușit, să le scoată la iveală și, probabil, că nici nu va reuși niciodată...

* * *

Când am terminat cartea — n'am pus-o din mână, până n'am isprăvit-o! — m'am pomenit ca dintr'un vis vrăjit, după care îmi părea rău, că se distramă.

Priveam cu mirare în jur de mine, ca și când m'aș fi înapoiat și eu de-a dreptul din lună.

În sfârșit cine putea să spună că povestea aceasta fantastică și minunată nu poate fi măcar cât de cât și verosimilă.

În lună nu este viață, căci lipsește condiția cea mai esențială *sine qua*

non: aerul. Ei bine, dar luna a avut și ea invelișul de aier pe vremuri. Și dacă l'a avut, e sigur că nu la pierdut *deodată*, ci încetul cu încetul, în decursul alor mii și mii de ani. Procesul de rarificare al aerului n'a putut să decurgă în mod rapid; în urmare viețuitoarele și viața vegetală de acolo a avut răgaz de mii și mii de ani, să se *acimatizeze*, adaptându-și organismul pentru relațiile schimbate.

Oamenii din „Sfârșitul lumii” alui Flammarion mor de frig și de foame, după-ce au încercat toate mijloacele de a smulge pământului cea din urmă scânteie de căldură cea din urmă pilulă de aliment artificial.

Petruce trebuie ca omenirea să aibă un sfârșit atât de mizerabil? După dovezile de progres uriaș pe toate terenele, petruce nu ar ajunge să-și asigure căldura acumulând-o de pildă din risipa razelor solare? Pentru ce nu ar putea să se nutrească cu pilule, cari ar conține, una singură, hrana trebuitoare pentru o săptămână?

Și, în sfârșit, după-ce s'au realizat mai mult de jumătate din „utopiile” de ieri ale lui Jules Verne, petruce nu s'ar putea realiza și utopia de a sbura dela o planetă în alta, ales când taina ce plutea până acum asupra aeronauticei pare a se fi prăbușit, în fața succeselor tot mai strălucite ale atot cuceritorului spirit uman?

Bag de seamă, că m'am prea inferbântat și alunec pe alte terene, de unde domnul Todică sau Corbu, o să mă izgonească cu legitimă indignare.

Ce caută acest nechemat între șolomonari?

Cu toate aceste, cred că am toată dreptatea de a pune o întrebare, care mi-s'a impus de atâtea-ori când îl ceteam pe Jules Verne, și mai ales acum când am cetit cartea lui Wells.

Întrebarea e: petruce în literatura noastră nu e nici măcar o încercare de *roman-științific*?

Ne aducem aminte cu toții de oroarea, cu care ne-am strecurat printre formulele algebrice și chimice — când eram pe băncile liceului. Erau așa de încurcate atunci, încât ne spăriau și în somn... Dar romanele lui Jules Verne ne-au trezit la alte vederi; graiul lui de pevestitor dulce ne-a lămurit atâtea probleme, cari ni-se păreau încurcate, și ne-a făcut să îndrăgim orizonturi nouă. Flammarion, Wells și alții ne-au ridicat și mai sus, căci scriitorii acestui gen literar suut destul de mulți, deși abia acești trei au ajuns la culmea izbândeii.

Petruce nu încearcă nimeni la noi în acest gen așa de minunat în care utilul se amestecă cu plăcutul, după rețeta nemuritorului Horaț?

Petruce d. Todică nu ar putea scrie o povestire ca „Lumen” alui Flammarion? Nu crede d-sa că cu o lucrare de natură mai ușoară ar câștiga și d-sa și publicul neasămănat mai mult, decât cu articolele pline de formule chimice, pe cari numai foarte puțini le înțeleg?

E un teren așa de vast și o muncă deosebit de nobilă, când literatura îmbracă în haina ei strălucită, formulele seci ale științei.

Mână în mână, ele duc la rezultate incalculabile!

SONET.

I-mi spui să-ți scriu, dar ce ți-ași scrie-anume
Din lumea mea de vise îngropate
Când liniștea ce astăzi mă străbate
Mai sfântă-i decât ori și ce pe lume.

Ba ce-am mai răscoli dureri uitate
În ceața vremurilor fără nume
Și atâtea triste dureroase glume
A sorții — fără milă aruncate.

Ci o să-ți scriu povestea unei fete
Cu ochi adânci și triști din cale afară
Ce-a întâlnit-o un făt cu negre plete;

Au întâlnit-o 'n zi de primăvară
Cu flori la sin și-n păr cu violete,
Și ochii lui de-atunci să 'ntunecară!

Virginia Grivase

Vizita Principelui Carol în Italia.

— Impresii și amintiri. —

De BENEDETTO DE LUÇA.

Călătoria prințului Carol în Italia a răspuns unei tainice dorințe ce de mult o avea poporul italian ca un principe al Casei domnitoare din România să vină în Italia, tot după cum și regele Victor Emanuel se dusese la București în 1890, pe când era încă principe de Neapol.

Lesne se poate deci închipui cât de vie mulțumire a simțit toată suflarea italienească la vestea apropiatei sosiri a prințului României; și nu atât pentru că acea vizită venea să-i satisfacă amorul propriu național, ci mai ales fiindcă ea îi apărea ca o solemnă corăspundere la sentimentele de cordială prietenie ce neamul italian pururea le-a hrănit pentru acel neam dela Dunăre de care îl leagă o străveche afinitate.

Această mulțumire atinse însă culmea entuziasmului când poporul dădu ochi cu chipul bălailor al prințului, cu tinerețea-i în floare, cu surâsul lui dulce și senin, cu înfățișarea-i vioasă și deschisă, cu manierele lui din fire nobile și gingașe, „*Veni, vidi vici*” ar putea și el să repete cu un alt mare biruitor, de s'ar gândi cum a știut să-și cucerească inima poporului italian.

Intr'adevăr acel val de simpatie ce-l îmbrățișă pe prinț de cum călcă pe pământul Italiei îl petrecu mereu dela Venetia la Florența, iar dela Florența până la Roma, unde deveni o largă revărsare de entuziasm într'o nemai pomenită manifestație, așa de spontană, așa de obștească, așa de însuflețită, cum nu se mai făcuse la Roma niciunui alt prinț din străinătate în acești ani din urmă. Căci spre a mai putea găsi vre-o altă pildă de asemenea expansivitate, trebuie să ne urcăm tocmai până la grandioasele primiri pe cari poporul din Roma și din Neapol le făcu împăratului Wilhelm când el vizită pentru prima dată aceste două orașe.

Dar se știe că după Victor Emanuel, Wilhelm e suveranul cel mai popular în Italia; ba încă, una din cauzele cari au contribuit ca alianța cu Germania să fie privită cu drag în Italia a fost tocmai irezistibila simpatie cu care poporul italian impresoară persoana genialului Kaiser german. Aceasta dovedeste, că dacă ce e drept interesele determină politica, nu e mai puțin adevărat că cea mai solidă și mai statornică politică e cea în care cerințele intereselor permanente să îmbină cu pornirile sentimentului. Si demonstrația vie a acestui adevăr ne-o dau însesi legăturile ce unesc așa de strâns pe România cu Italia.

*

Măcar că prințul Carol venise în Italia în niște momente de grave preocupări politice, —

fie din cauza precipitării evenimentelor în Muntenegru, pe când lumea se găsea mai în ajunul unei intervenții armate a Italiei în Albania, fie din pricina interesantelor chestiuni de politică internă ce erau la ordinea zilei. Camera ocupându-se cu mai multe legi importante și cu bugetele, — cu toate acestea atențiunea publică nu se îndepărta o singură clipă de persoana prințului: dacă mintea se îngrija de meritul afacerilor, inima poporului se îndrepta către figura Augustului oaspe.

Prin cafelele ca și prin tramvaiuri, prin teatre ca și prin piețele unde se adună lumea toți se întrebau cu interes, fiecare își comunica impresiile cu satisfacție:

— *L'hai veduto?*

— *Che bel giovane!*

— *Come saluta graziosamente!...*

Femeile, — dela „popolana” cea mai simplă până la patriciana cea mai de neam, — se opreau dinaintea trăsorei în care trecea prințul, unele ca să-i trimită câte-un sărut întinzându-i brațele cu bucurie, iar altele ca să i-se plece cu fruntea surizându-i grațios și privindu-l cu ochii lor cei mari și negri.

Și poporul întreg, în adorabila sa ingenuitate, cu conjecturile și inducțiunile, pe cari i-le inspira adâncul lui dor, sărind cu gândul peste hotarele prezentului și ale realității, se și apuca să prevestească o și mai intimă legătură între cele două Curți și cele două națiuni; iar aprinsa lui fantazie începea să-și întrevadă cu drag, într'un viitor nu așa de depărtat, o floare îmbobocită pe malurile Tibrului împletindu-se cu o floare crescută sub poalele Carpaților.

În ziua plecării prințului din Roma o singură întrebare tremura pe toate buzele:

— „*Tornerà?*”

— De sigur că da! Fii pe pace, bunule popor al Italiei; dacă vorba unui prinț e cuvânt de adevăr, tânărul Carol se va înturna, firește într'alta „*tară de minuni*”, iar tu putea-ve-i să-l mai revezi pe acel „*bel giovane biondo*” care plecă ducând cu sine o parte din inima ta: căci când a fost să-și ia rămas bun dela cei de cari se despărția, dânsul la toți — dela primarul Venetiei până la regele Italiei — nu le-a zis „*adio*”, ci la „*revedere*”!

*

La Curtea Italiei prințul Carol se simți numai decât ca și în propria sa familie.

Regele Victor care are dela D-zeu toate darurile afară de acela al expansivității, a fost cu prințul cum nu se poate mai amabil și mai cordial: l'a primit și l'a tratat ca pe-o rudă de

aproape, Regina, ca pe-un frate; iar regina Margherita, mama regelui, ca pe-un fiu al său propriu: cu dragoste de mamă ea îl îmbrățișă și îl sărută și îl reținu îndelung lângă sine, în așa fel cum nimenea din personalul Curții nu-ș aduce aminte să se fi mai întreținut vre-odată cu vre-un alt principe dintr'o casă domnitoare.

Printșorii apoi fură pe dată subjuogați de atitudinea așa de drăgălașă a principelui. Când a doua zi după sosirea la Roma, Carol apăru în tribuna regală dela Concursul Ipic, Principesa Iolanda — care îl vedea pentru prima oară — holbându-și acei ochi mari negrii și gânditori, se întoarse către maică-sa și exclamă: „Cât e de frumos!” Iar când principele României eși din tribună, cei doi printșori mai mici — Umberto și Mafalda — îi ziseră și ei reginei:

— „Mamă, prințului tău trebuie să-i fie dragi copiii”.

— „Dar de unde știți voi aceasta?” îi întrebă regina Elena.

— „Pentru că îi râdeau ochii când se uita la noi”....

Deasemenea și generalul Perticari, care pentru prințul Carol a fost călăuză înțeleaptă, plină de tact, cu adevărat ideală, în toate vizitele și excursiile istorice, artistice, arheologice, fu obiectul celor mai mari atențiuni din partea Curții italiene. Regele Victor îl cunoștea încă dela venirea-i la București în 1890, când dl Perticari — pe atunci colonel — fu atașat pe lângă Augusta-i persoană din partea regelui Carol. Deaceea la sosirea prințului în gara dela Roma, noi îl și văzurăm pe regele Italiei strângând mâna generalului Perticari și salutându-l ca pe-un vechiu prieten.

*

Ne este cu neputință să resumăm aci, în puține cuvinte toate impresiile așa de variate și toate senzațiile așa de profunde pe cari și le-a căpătat prințul Carol într'această a sa scurtă, dar atât de intensă plimbare prin Italia.

Deși cam ostenit de pe urma îndesatului program din fiecare zi, — căci priceputul său călăuz ținu să-l facă să vadă toate câte se păstrează ca mai de seamă în fiecă orăș ce vizitară și cu deosebire în Roma, — cum și din cauză că prințul nu pregeta de-a observa toate cu încordată atenție, în dorința-i de-a învăța

cât mai multe, totuș pururea îi fu mintea trează, intuiția vie, spiritul de observație pătrunzător, iar impresionabilitatea totdeauna proaspătă și în necurmată activitate.

El se interesă sincer de toate noutățile, gustă toate frumusețile, simți toate vrăjile tănuite în istoria, în arta, în natura, în primăvara Italiei, își dădu seamă de toate forțele ce se desprind din această nouă renaștere morală, socială, politică și culturală a neamului italian. Nu se plânse decât de un singur lucru: de lipsa de timp. „Patruzeci de zile, iar nu patru, mi-ar trebui, pentru ca să încep a cunoaște Roma!” exclamă prințul odată.

Dar cu toate că n'a petrecut în Italia decât numai așa de puțină vreme, el a isbutit totuși să-și agonisească în spiritul său fraged atâtea și atâtea comori de senzații, de cunoștințe, de amintiri, încât să ne facă să credem, că cu adevărat nu era numai o expresie de pură curtenire, ci un cuvânt țâșnit din adâncul inimii, ceea ce zicea prin toastul ridicat regelui Victor, când el îi spunea că această primă vizită a lui în Italia îi va rămânea ca cea mai dragă amintire a tinereții sale.

*

Italienii, toți italienii au rămas cu deosebire măguliți de acest cuvânt al prințului Carol.

Anii vor trece; iar povestea acestei călătorii a bălaiului Făt-frumos care s'a coborât de pe râpele cele cu mireasmă de brad ale Carpaților, ca să meargă până la malurile sacre ale Tibrului, se va transmite mereu din tată în fiu, înconjurată de aureola luminoasă a legendei, ridicată până la înălțimea unui simbol plin de înțeles.

Dânșii cu drag își vor reevoca pentru mulți și mulți ani încă, blonda, senina, zâmbitoarea, svelta figură a tânărului principe, apărut lor ca o vedenie de vis, ca un sol vestitor de dragoste, la răsărirea unei luminoase, unei parfumate primăveri italiice; iar surâsul înflorit pe voioasa față a acelu prinț de 20 de ani li-se va înfățișa lor ca expresiunea vie a temeinicei și nestrămutatei iubiri a unui popor frate, li-se va înfățișa ca însuș surâsul sufletului românesc îndreptându-se către Roma, care până acum numai mamă îi fu, iar d'aci încolo îi va mai fi pildă și călăuză.

Carmen.

Și-acum că vine primăvara
Cu flori cu fluturi și cu soare,
Din ori ce găzâ argintată
Am vrea s'aprimem o splendoare;
Din ori ce dor ce'l tainuiesem,
Din ori ce tainică simțire —
Am vrea s'aprimem și să ardă
Un soare vecinic de iubire.

Îmi știi povestea! N'a fost gură
În stare-a spune-așa povești!
Deslănțuind surpări de roze
De suferințe omenești —
Suspine orhestrate 'n umbră,
Sfios trecându-le 'n făcere —
Am străbătuț o cale lungă
Și ore lungi de priveghere.

Să ierți c'o inimă se sue
S'atingă tronuri neafinse!
Petrificat ca o aquilă
Cu negrele-i aripi destinse,
Înlănțuit de nepăsarea
Tărârii care ne mai poartă —
Doar inima să se înalțe
Din toată firea noastră moartă.

Și uite, marea-i liniștită
Iar eu mă duc pe ea — o barcă —
De-i cer senin, ori dacă 'ncarcă
De-asupra stâncele-i de nori —
Zadarnic caut țarmu' n urmă;
De-asupra, valului, pe dânsul —
Mă duc spre țarmul unde-i visul
Eternei mele sărbători.

Ion Al-George.

PĂGINI DIN SIR JOHN LUBBOCK.

Munca și repaosul.

Traducere de D. NĂNU.

Prin muncă, — la repaos;
Prin luptă la victorie.

Thomas a Kempis.

Printre necazurile vieții, eu nu înnumăr firește, trebuința de a munci.

Munca, — și fie chiar munca încăpățânată, e un izvor de fericire dacă nu treci de marginile cumpătărei. Știm toți ce repede trece timpul când ești prea ocupat; din potrivă, ceasurile par de plumb, leneșului. Treburile te smulg dela griji și măruntele mizerii ale vieții. Omul sânguitor n'are vreme să viseze și să se tulbure.

„Mulțămită muncii, ajungem la odihna sufletului. Zilele muncite ne dăruie nopți liniștite. Bogați, — tocmai fiindcă nu avem bogății, avem cel mai prețios dar al Cerului, — pacea și sănătatea.”¹⁾

Cuvintele acestea se referă mai ales la munca grea a câmpului din atelier, la toate muncile umile, ce-i drept, dar cari, dacă nu ne aprinde înaintea ochilor nădejdea celebrității, — cel puțin ne dă mulțumirea datoriei împlinite și sănătatea, — această binefacere neprețuită. Emerson, zice de acei ce intră în viață: „Îngerii cari îi însoțesc și le împletesc laurii vieții pentru tinerile lor frunți, sunt munca, adevărul și încrederea mutuală”.

Munca, ziceau cei vechi cu multă dreptate, este prețul pe care îl pune zei drept unealta spre a câștiga ceia ce merită să fie câștigat. O admitem cu toții, deși uităm de multe ori, — minunata putere a peseverenții și totul în lumea asta, până la paianjenul lui Bruce, nu conținește o clipă să ne întipărească lecția asta în inimă.

¹⁾ Gray.

Numai muncindu-ți stilul ajungi să-l faci ușor de citit. După câte se spune, Platon și-a scris de treisprezece ori, prima pagină a *Republicii*, și Carlo Marati, a schițat de trei sute de ori capul lui *Antinoüs* până să-i dea forma ce-o visase. E mai bine să *te uzezi*, decât să *te ruginești*; „este un praf care întuneacă inima tot așa ca pulberea ce se așează pe mobile²⁾”.

Astăzi, cu toate greutatele anumite ce apasă pe muncitori, ei se bucură de îmbunătățiri, necunoscute odinioară. Trăim într'o mult mai mare siguranță și întâmpinăm mult mai puțin riscul de a ne vedea smuls dintr'o clipă într'alta fructul muncii noastre.

Dar, cu toate că munca e bună pentru om, se poate totuși ca el s'o împingă până la exces. Mulți se întrebă plictisiți.

Ah! pentruce

Viața mea, n'ar fi decât muncă? ³⁾

„E vreme pentru toate, zice Solomon, — vreme de muncă, și vreme de petrecere”. Muncim mai bine după petreceri cuminiți, și odihna e răsplata muncii

S'a zis cu drept cuvânt: „a vrea, e a putea” dar numai dorința nu-i de-ajuns și nu te scutește de muncă.

Ori care ar fi sfera noastră de lucru, trebuie mai întâi de toate să te bizui *numai pe tine*. Alții pot să ne ajute, dar trebuie să ne formăm singuri, căci nimeni altul nu poate judeca pentru noi, decât tot creierul nostru.

Ca să profităm de darurile noastre, trebuie să învățăm cum să ne servim de lanterna tăcută a spiritului.

²⁾ Jefferies.

³⁾ Tennyson.

Cu care nimeni altul nu poate să vadă, decât acela care se servă de ea. S'ar putea zice fără exagerație, că *o muncă înadevăr conștiințioasă niciodată nu poate fi zadarnică, fiindcă dacă n'am găsit comoara în pământ, — am făcut totuși țarina viei, mai rodnică.*

„Muncește, zice Natura omului, în fiecare ceas al zilei, fie că ești plătit sau nu; nu te preocupa decât de munca ta, și *nu se poate* să nu-ți aibi răsplata; fie munca ta înaltă sau aspră, cultura cerealelor sau compoziția unei poeme epice, dacă ai făcut-o cinstit, și în toată conștiința, vei fi răsplătit și ca fizic, și ca moral; puțin importă că vei fi învins, — ești născut pentru victorie. Răsplata unei munci bine făcute, — e sentimentul că ai făcut-o bine.”

Munca cea mai stăruitoare, succesul cel mai mare, nu pot slei comorile pe cari le rezervă viața.

Cel mai studios om, cel mai fericit, trebuie să recunoască, firește, că rămâne încă

Atâtea lucruri de făcut, ce încă n'au fost începute
Atâtea de nădăjduit, ce încă nu-s întrezărite
Atâtea sunt de dobândit, și atâtea de descoperit!
(Emerson).

În alte vremuri, studiile erau mai anevoios de făcut ca astăzi. Cărțile costisitoare și greoaie, erau mai ales legate cu lanțuri, de pupitrele pe cari se păstrau. Mulți din cei mai erudiți au fost foarte săraci. Erasme obișnuia să citească la lumina lunii, „fiindcă era așa de sărac încât nu-și putea plăti luxul unei lămpi, și nu putea cerși — nu doar în numele carității dar pentru dragostea științei.⁴⁾”

Lipsa de timp nu scuză lenea. „Viața noastră — zice I. Taylor, — e prea scurtă ca să mai slujească ambiția unui prinț mândru, sau a unui rebel usurpator. Avem prea scurtă vreme ca să câștigăm o avere mare, să satisfacem orgoliul unui vanitos prostănac, ori să călcăm în picioare pe toți dușmanii intereselor noastre adevărate sau închipuite; dar ca să ajungi la virtute, ca să te faci cumpătat și modest, ca să-ți îplinești toate datoriile religioase, Dumnezeu îți dă toată vremea trebuincioasă, dacă socotim pagubele de di-

mineața și de seară, — cu alte vorbe: copilăria și bătrânețea — în conturile etății coapte.”

Așa de mult este munca o necesitate a existenței, încât toată discuția se învârteste în jurul chestiunii „cum trebuie să muncești” iar nu „dacă trebuie să muncești.” Un proverb din bătrâni zice că Diavolul găsește de lucru, pentru aceia cari nu și-l caută singuri, iar un proverb turc zice că Diavolul ispitește pe leneș, iar leneșul ațîță lenevia Diavolului.

Dacă Englezii au propășit ca nație, e pentru că sunt niște muncitori îndârjiți. Mai mult chiar, au pus forțele naturii să muncească pentru ei. „Aburul e aproape englezesc” — zice Emerson.

Oamenii lor cei mai distinși s'au remarcat mai ales prin puterea de muncă. Cecil spunea de Sir Walter Raleigh „că avea o spaimântătoare putere de muncă”.

Sunt mândrii în general, că au cel mai mare imperiu pe care l'a văzut vre-odată lumea. Se poate zice de englezi, cu Wordsworth că

Suntem prea mult stăpânii lumii; mai curând sau
[mai târziu
Tot dobândind și tot cheltuind, ne vom slei.

Da, — dar care lume? Lumea va fi de sigur a noastră, să vrem ori nu, dar ce va fi pentru noi lumea? Asta depinde de noi. Nu ni se spune pururea „să nu ne ferim de lumi ci de rău?”

Sunt mai multe feluri de a munci. Repeticiunea poate fi bună, — dar graba nu face doi bani, — niciodată.

Asemeni unei stele
Fără grabă
Fără lene
Fiecare îplinească-și
Partea lui de muncă 'n lume.

(Goethe).

În sfârșit munca are în ea însăși răsplata neprețuită: odihna. Trebuie să te odihnești, ca să fii destoinic de muncă, — și trebuie să muncim, ca să ne putem bucura de repaos.

„Trebuie să luăm bine seama, ca repaosul nostru să nu se asemene cu nemișcarea pietrelor: cât timp sunt bătute de valuri sau izbite

⁴⁾ Coleridge.

de fulger, — ele își păstrează măreția; dar când șuvoaiele au încetat și furtuna s'a risipit, — iarba începe să le acopere, lichenul să se înfigă în ele, și curând, curând se cufundă în nămol... Repaosul glorios e al cămillei culcate gâfâind pe patul de granit, iar nu al bouului în staul, rumegându-și fânul.⁵⁾”

Când am făcut tot ce ne-a stat în putință să facem mai bine, — putem aștepta rezultatul fără neliniște.

„Nimic nu împiedică pe omul care a înțeles limpede aceste lucruri, să le primească totuși cu inima ușoară, și să se supue fără grije jugului așteptând liniștit întâmplările, și primind faptul împlinit. Dorești să îndur sărăcia? Vino și vei ști ce înseamnă ea pentru acela care știe să joace bine rolul unui om sărac. Vrei să fii în fruntea puterii? Dă-mi puterea și toate grijile cari nasc dintr'însa. Vrei să mă isgonească? Ori unde voi merge voi fi la înălțimea soartei mele.⁶⁾”

„Ne plângem, zice Ruskin, că ne lipsește multe lucruri. Ne lipsește alegători, ne lipsește libertate, ne lipsește petreceri, ne lipsește bani. — Dar cine dintre noi știe și pricepe că avem nevoie de pace?”

Sunt două mijloace de a o dobândi dacă avem nevoie; cel dintâi e cu desăvârșire la îndemâna noastră: să ne împlinim sufletul cu gânduri plăcute...

Nu știm, fiindcă n'am învățat de timpuriu, ce palate feerice, de cugetări înalte putem să ridicăm, împotriva loviturilor dușmanoase ale soartei; strălucitoare fantezii, amintiri plăcute, povești frumoase, proverbe veredice, comori de cugetări prețioase și odihnitoare pe cari grijile nu le pot tulbura, pe cari durerea nu le poate întuneca, și pe cari sărăcia nu ni le poate răpi... palate pe cari nici o mână nu le-a zidit și care slujesc de lăcașuri sufletelor noastre.”

Budiștii cred în mai multe feluri de pedepse ale vieții viitoare, dar pentru ei cea mai înaltă răsplată a virtuții e Nirvana, odihna din urmă și veșnică.

Este înduioșător să citești gravat pe sarcofagiul lui Eschmunazar din Sidon⁷⁾, rugă-

ciunea aceasta prin care cere să-i lase cenușa în pace: „In luna lui Bul, a 14-lea a domniei mele, eu, regele Eschmunazar, rege al Sidonienilor, fiu al regelui Tabnith, rege al Sidonienilor, — ziceam: Am fost răpit, mai înainte de vreme, un fiu din fluviul zilelor. Marele trecut e mut, fiul zeilor e mort. Și mă odihnesc în tainița aceasta, în mormântul acesta, în cetatea pe care am zidit-o. Jur toate puterile Cerului, și pe toți oamenii, să nu deschidă acest lăcaș de odihnă, ca să caute comori, căci n'avem nici o comoară cu noi; nu lăsați să-mi se ia patul de odihnă, nici să mi se tulbure locul de refugiu, nici să-mi strice somnul așternutului.... Cei ce ar voi să-mi deschidă mormântul repaosului meu, și-ar lua așternutul odihnei mele, sau mi-ar tulbura somnul, nu-și vor mai găsi nici o liniște, când vor coborî în moarte, nu vor fi îngropați în mormânt, nu vor avea parte nici de fiu, nici de urmași, nu vor avea nici rădăcini în pământ, nici roade deasupra, și nici sub soare cinste printre cei vii.⁸⁾”

Leneșul, nu știe ce înseamnă a te bucura de repaos. Mai mult, o muncă sârguitoare ne dă nu numai dreptul la repaos, dar ceiace e mai de seamă încă, dă liniște spiritului. Dacă am muncit cât ne-a stat mai bine în putință, și am trăit după cum se cuvine, ne putem odihni în pace

„En la sua voluntade é nostra pace”.⁹⁾

„Voia lui e pacea noastră”, și în pacea asta spiritul își găsește cele mai mari bucurii ale lui; căci

„Când grijile dorm, sufletul veghiază”.

În tinerețe, firește, ideile de exercițiu, de luptă, entuziasmează, răpesc! Dar cu cât anii înaintează, nădejdea și perspectiva păcei și a repaosului ne cuceresc și

Când aurorile din urmă vor fi pălit
Când vremea muncilor și-a veselilor vieți
Va fi trecut,
Acea cari au muncit, iar nu acei ce-au petrecut
Vor ști cât e de dulce-odihna.¹⁰⁾

⁵⁾ Ruskin.

⁶⁾ Epicteta.

⁷⁾ Azi la Paris.

⁸⁾ Sir M. E Grant Duff, un Hiver en Syrie.

⁹⁾ Dante

¹⁰⁾ Symonds.

Sunt lacrymae solis...

I.

O, ce-i acel măreț, fugarnic soare
Decât un zeu, ce toate le 'nnoește?...
Din lut steril înalță și sporește
Ălei de flori...

Și ca la o ghtară
Instrună firii coardele să cânte;
Iar seva firii urcă 'n muauri plini
Și mugurii în strai de primăvară
O fac să se 'nvesmânte.

În miezul zilei albele caliciuri
Sunt pline de fluidica-i splendoare;
Și 'n valarile binefăcătoare
De căldură,
Se 'nalță lanuri de-aur pe-arătură
Mișcând în spicuri hrana viitoare.

Ăpoi însângerat coboară iară
Și piere sub colină
Deși o zi întreagă prin franzișuri
Ă spânzurat ciorchine de lumină.

II.

Poete, noi ce-avem aceeași soartă,
Neștiatori de crezul ce ne poartă,
Impovărați mai mult cu orice clipă —
Noi ce-am suit spre cer adesea,
Și-atât de-aproape
Că-l atingeam c'o batere de-aripă —
Să ne uităm tăcuți spre soare,
Spre el, care unește 'n scăpărare
Equatorul cu țările polare!...
Și-atunci,
Privind pe urma vecinicei lumine:
La ce regretul clipei ce s'a dus,
La ce speranța celei care vine!

Cum soarele revarsă în caliciuri
Splendoarea lui, suind pe tron de dealuri,
Ășa avem în pieptul nostru inimi
În cari viața toarnă idealuri;
Și cum anină albele ciorchine
Lumina prin franziș din zori în seară —
Ășa și noi!
Sclavi clipei care vine
Și celor ce 'n neant se afundară,
Să ridicăm spre soare fruntea, sus!

Lăsând în urma noastră dungi de pară
Cum lasă meteorii;
Vom înțelege bine de ce sorii
Etern își bat cărarea spre Ăpus.
Ăprilie 1913.

ION AL-GEORGE.

SONETE.

Tăcere-ași vrea, mi-e sete de tăcere...
De pacea-acea tainică și sfântă
În preajma ta când nimeni nu cuvântă
Când liniștea-i stăpână prin unghere.

Nu voi s'aud, cum lumea se frământă
În chiote ori spasme de durere;
Truditul gând nimica nu mai cere,
— Doar șoapta amintirii ce cuvântă,

Trezise-va în suflet, ca într'o apă,
Cu oglindiri senine, sclipitoare —
Când tainele ce bat la ușa minții.

Și-aprinsa fantazie le adapă
Vor tălmăci 'n liniștea grăitoare
Ce simt... când tac... copii suferinții!

Ca-amurgul trist al zilelor senine,
Privirea ta e plină de mistere...
Și-aceleași raze pline de durere
Mă urmăresc cu străluciri haine.

Ăși vrea să 'ntorc și par'că n'am putere,
De câte-ori mă întâlnesc cu tine,
Ăși vrea să 'ntorc și-adeșori îmi vine
Să-mi sfarăm și această mângăere.

Căci nu pricep destinul care-mi cerne
În suflet amăgirile-i eterne —
Când veșnic îndoelii i-am fost roabă.

Și dacă-am întâlnit în viață-o clipă,
Ce mi-a oprit a gândului risipă
— Ea mi-a fost poate, singura podoabă.

* * *

Virginia Grivase.

Cronica politică.

România și evenimentele din Balcani.

Rapida dezvoltare a evenimentelor din Balcani, cari au venit ca o surprindere pentru diplomația europeană, au produs multă neliniște și în cercurile conducătoare românești și au dat ansă la multe manifestațiuni nervoase, la multe presumpții și învinuiri, cari puteau fi cu atât mai exagerate și mai nedrepte, cu cât aveau la baza lor mai multă neîncredere în forța neamului și în patriotismul luminat al celor chemați să cârmuiască destinele românești. Cu un sentiment de amărăciune și de deprimare vădită se înregistra scăderea prestigiului României și a rolului ce-l avea în Balcani și se enumerau pericolele, la cari va fi spusă pe urma schimbării echilibrului de forțe din Balcani. Eu am privit în tot decursul războiului balcanic cu cea mai mare liniște dezvoltarea lucrurilor, nu pentru că așa fi calculat cu posibilitatea unei învrășmășiri între aliații balcanici — ceeace totuș nu mi-a scăpat din vedere, — ci pentru că nu am văzut primejdia cea mare pentru neamul românesc în dănuirea alianței balcanice, care încheată solid în cele din urmă avea să atragă la sine și pe România, pentru că numai împreună ar fi putut să-și găsească aceea sferă de interese, care să le dea putința unei politici independente, *naționale*. Teama de panslavism nu ar fi putut împedea România ca să între în această alianță, căci panslavismul s'a dovedit și se dovedește sub ochii noștrii, că este numai o sperietoare inventată, ori în cazul cel mai rău în-suflețește numai pe slavii dela Nord, îi va umplea însă de aceeași îngrijorare pe slavii dela Sud ca și pe Români, când va cerca să-și impună recunoașterea.

Să ne aducem aminte numai de călătoriile lui Garasanin la Paris înainte

de izbucnirea războiului crimeic, cu scopul de a înfăptui aceea politică prin care Serbia să se poată răzima pe Franța scuturându-se de sub vechea influență rusească, care se înrădăcinate adânc în Serbia. Când apoi în acelaș an (1852), luna Decembrie, ambasadorul rus din Constantinopol a redat reprezentantului Serbiei scrisoarea cancelarului imperiului rusesc adresată principelui, în care excepționează pe înalții funcționari de cari s'a încunjurat și mai ales pe Garasanin amenințând cu disgrația țarului, — principele a conchemat consiliul de miniștri și alți dignitari ai statului și în termeni destul de aroganți redca-tează răspunsul în care declară pe șleau că nu vor împlini dorința Rusiei.

Dar atitudinea de azi a Bulgariei — cu toată strimtoarea în care se află — nu dovedește îndeajuns, cât de subțire este rețeaua panslavistă?

Dacă am avut însă o teamă în tot decursul acestui războiu, a fost ca să nu dea naștere unui războiu european, în care fatal ar fi fost târâtă și România cu toate forțele ei.

Simțiam, că este nepregătit ceva în opinia noastră publică, simțiam, că nu este legat ceva în contractul ce o stringea pe România de tripla alianță, simțiam că ea este numai un apendice al acestei alianțe și prevedeam toată desamăgirea, ce va cuprinde pe nobilii noștrii frați din regat chiar și în cazul unui războiu victorios.

Și evenimentele, ce au urmat mai curînd de cum așa fi crezut, în tot cazul într'un timp când din fericire nu era încă nimica pierdut, au confirmat pe deplin îndreptățirea temerilor mele și a ridicat luminos vălul, care ținea ca într'o ceață toate mințile românești,

lipsindu-le și de curajul gândirii, și de înțelegerea unei mai înalte ambițiuni, și de hotărîrea faptei.

Conferența dela Petersburg a avut darul să arunce lumină asupra sincerității și valorii aliaților, și depresiunea ce a cuprins toate cercurile românești pe urma politicei de duplicitate a Austriei, a făcut ca în sfîrșit bărbații de stat ai României, pentru prima oară în aști din urmă 30 de ani de când politica austriacă e stăpîna a totputernică în București, — să îndrăsnească a eși de sub tutela apăsătoare a Austriei și să ia o hotărîre conformă intereselor proprii, fără a ținea seama de displăcerea ce va intîmpina la Ballplatzul din Viena. Faptul acesta în sine este de o însemnătate așa de mare, încât succesele României în Balcani apar numai ca un preludiu al marilor schimbări ce o să vie. Căci prin acest gest România a arătat pentru prima dată că nu înțelege să fie numai un apendice al politicei austriace, care ar fi ținut-o vecinic închisă ca într'un sicriu, ci-și prețuește și ea interesele sale, pentru cari e gata să se miște chiar și în contra voinței impetușilor săi patroni, — și a arătat apoi că „mumus“-ul slav nu este osperietoare care să o poată ținea pe loc, când e vorba de a salva interese mari naționale. Vor înțelege-o aceasta de sigur și cei dela Viena și cei dela Berlin și vor găsi de cuviință în urmăre să-și aplece binișor urechea ascultând de aci în colo și păsurile românești!

Mai important însă chiar decît aceasta orientare ce li-se dă din București pentru viitor cercurilor diriguitoare din Viena și Berlin este faptul că: *a devenit actuală* chestiunea de a se ști în ce condițiuni are să se mențină alipirea României de tripla alianță, cari sunt avantajele *ei*, și care este soarta ce ni-se hărăzește *nouă* pe urma acestei alianțe? Se pare că asupra acestor întrebări s'a trecut pînă acum cu ușurință, în tot cazul atitudinea Austriei și expectațiunile

veninoase ale pressei maghiare ne dau drept să conchidem că e la mijloc ori o mare neglijență din partea politicei oficiale a României, ori o trădare de ceastăaltă parte. Ori cum, e momentul sosit să se lămurească chestiunea deplin, nu însă prin asigurări și promisiuni înșelătoare, ci prin dispozițiuni mai presus de orice îndoială, prin acte imediate, care după cum am mai spus nu e nici o nevoie să fie legate ori condiționate de termen. Este cunoscut și în parte recunoscut, că în conferința dela Petersburg interesele României nu au fost susținute după cum s'ar fi cerut de aliata sa *fidelă*: Austria. Acum după ce România, pe propria-i răspundere, dar cu aprobarea tuturor statelor civilizate, își eluptă dreptul său cu arma, pressa maghiară unisono glăsuește de perfidia românească de pericolul valah, scriu ditirambi la adresa eroilor dela Kirkilisse și prezintă ca un pericol neasămănat mai mare pentru monarhia noastră, mărirea teritorială a României, decum ar fi mărirea teritorială a dușmanului mărturisit: Serbia. Dar atunci, care-i avantajul ce-l are România din alipirea sa la monarhia noastră? Dar se poate o alianță cu acela, care te consideră și te tractează ca pe dușman, care pe sub mână pactează cu cel mai înverșunat dușman al tău: cu Bulgarul, pentruca întărindu-l să-ți-l pună în coastă ca nici când să nu te poți mișca liber și să nu-ți știi asigurată nici propria-ți existență?

Sunt lucruri, cari trebuiesc lămurite și încă definitiv!

Dar *acum* trebuie să se lămurească și chestiunea noastră, a Românilor din regatul ungar, căci din proba ce au dat-o compatrioții noștri maghiari de felul cum știu să se încălzească de interesele aliaților lor, suntem în drept a crede, că nu vom fi nici noi împărtașiți de mai multă generositate. Nici acum, nici mai târziu, nicicând!

Dacă noi, pînă aci am îndurat cu resignare tot blestemul, ce s'a des-

lăntuit asupra noastră, am făcut-o în credința, că salvăm interesele superioare ale neamului românesc, că răbdarea noastră va fi prețul, pentru care sora noastră liberă își va atinge idealul în balcan și peste Prut, credeam că-s tari peceteile, cari asigură României drumul spre mărire și spre glorie. Dar acum cine sunt aceia, cari ar vrea să taie aripile întinse ale șoimilor din Carpați?

Muscalii?.. Eu nu-i văd nicăiri! — Sunt aceiași, cari pe noi ne prigonesc aici acasă, pentru că-i avem de vecini pe frații noștri liberi, iar pe ei ar vrea să-i împedecă acum în avântul lor, pentru că ne au vecini pe noi.

Chestiunea trebuie să se limpezească chiar și dacă nu ar fi pe placul oligarhilor noștri! Dar chestiunea vom limpezi-o noi — chiar și dacă nu ar fi pe placul guvernelor române!

Vom limpezi-o, căci noi vedem deja lămurit, căci noi simțim că am fost pur și simplu sacrificați, că toată așa zisa „politică de îndulcire“, „legi europenești“ etc., au fost numai momeli, fără ca în schimb să ne rămână cel puțin mângăierea, că servim cu adevărat *interese naționale superioare*.

Departa de la mine gândul ca să abat politica României de la aliata sa Austro-Ungaria. Dar eu nu văd de ce România nu ar putea să ducă o politică independentă, stând pe propriile sale picioare? Tăria unui stat nu stă numai în mărimea sa teritorială și în numărul locuitorilor, ce îl compun, ci de multe ori în spiritul luminat care predomină toate instituțiile și alcătuirile, în conștiința înaltă de drept și de dreptate, în principiul care stă la baza existenței sale și care-i dă puterea organizației în lăuntru și o tărie de atracțiune iresistibilă în afară. Austro-Ungaria, cât e de mare și de mândră, nu a făcut de-când există ea decât să prigonească popoarele din lăuntru și să trezească ura și dușmănia tuturor popoarelor din jurul ei. Nu a fost aceea luptă pentru libertate ori unitate națională, ca Austria să nu-i fi stat în cale.

Nu a fost acel profit care să nu și-l caute și să nu și-l acapareze.

Este mirare deci, că astăzi Austro-Ungaria stă izolată într'o mare de dușmani și că prin politica sa de dubuire și de duplicitate i-a înstrăinat și pe aceia cari până ieri îi erau cei mai devotați și mai fideli aliați?

Nu este însă acelaș caz cu România! Abia și-a întins aripile pentru a se ridica în sbor — și privirea atâtor neamuri până aci neliniștite se îndreaptă cu simpatie spre vulturul roman, știind bine, că unde-și înfige steagul va răsări ca din pământ dreptatea și mulțumirea, reinviind în acelaș timp două cuvinte străbune, pe cari le vor rosti cu pietate și învinși și învingători, când sub mângăierea drapelului român își vor întinde frățeasca mână. *Pax romana* va fi cuvântul, care va călători din gură în gură și din om în om, care va închege acele neamuri aprinse unul împotriva celuilalt, dar atât de măiestuoase prin energia și patriotismul lor, care va face ca alianța balcanică să fie o realitate și care singură va alege între prieteni și dușmani.

Va voi Austro-Ungaria ca în spiritul acestor două cuvinte să caute să-și realizeze misiunea sa și să-și îndrume atitudinea sa viitoare, — atunci va găsi desigur și pe România și pe Serbia de partea ei. Atunci ideea panslavismului se va prăbuși ca o beșică de spumă și se va preîntimpina și încăerarea cea mare dintre Slavi și Germani, de care atât de mult se preocupă politica monarhiei noastre și pe care în loc să caute a o împedeca, cea-ce *mai ales* ar fi *interesul Austriei*, se pare că o dorește și o prepară mai mult decât Berlinul și Petersburgul, spre sigura sa ruină. Nu, domnii dela Ballplatzul din Viena, nu-și înțeleg chemarea când se preocupă prea mult de marea răfuială dintre Slavi și Germani și *au* urechile surde la țipetele desperate ale atâtor popoare, cari gem aici sub cea mai

rușinoasă opresiune. *Austria* va provoca, războiul cel mare, dacă va fi să vie odată și orice vigneta ar voi să-i dea, acel război va fi însemnat în istorie sub numele de: războiul austro-rus. Cu toate că, dacă aieveau ar fi aceea tendență de răfuială între Petersburg și Berlin, tocmai Austro-

Ungaria prin situația sa excepțională ce i-o dă acel mozaic de popoare diferite, ar trebui să fie aceea stâncă de granit, de care să se sfarme toate valurile panslaviste și pangermane. Dar pentru a ajunge la acest rol, o singură cale este: *pax romana!*

Aurel Ciato.

INFORMAȚIUNI.

Intrarea României în acțiune. Teama, ce nutreau unii pe urma hotărârilor conferinței dela Petersburg și din cari s'ar fi părut, că interesele României au fost sacrificate, s'a dovedit de neîntemeiată. Evenimentele ce au urmat, dau dovada cea mai eclatantă de înalta prudență politică a actualilor cărmuitori ai destinelor României, cari dacă au avut precauțiunea de a nu se deda la acte pripite sub impulsivitatea momentului, au avut însă toată prevederea pentru ceea-ce are să vină, pentruca acum să aibă și toată energia unei conștiinți mai ridicate. Afirmățiunea dată în repetite rânduri că „glasul României va fi ascultat”, ear mai târziu, când se discuta protocolul încheiat la Petersburg, asigurarea ce a dat guvernul român celor ce se nelinișteau, că prin executarea protocolului se încheie numai *actul prim*, chestia graniței rămânând intactă și România liberă ca în viitor să-și orienteze politica cum interesele îi vor dicta, mai mult, declarația deschisă a dlui T. Maiorescu că beligeranții sunt în perspectiva de a-se război între ei, ceea-ce va înlesni României ca cuvântul ei să fie hotărâtor, — dau dovada unei politici conștiente, de care se poate mândri guvernul și se poate felicita țara.

Rezultatul acestei politici înțelepte se constată de pe acum: simpatia unanimă cu care e privită din partea puterilor europene acțiunea României, recunoașterea din partea înșiși beligeranților a îndreptățirii și necesității de a îi intervenit și pe urmă cedarea din partea Bulgariei, fără sguđuiri mai puternice a teritorului reclamat. România, prin intervenția ei, nu numai a împedat realizarea unei Bulgarii mari, ori a unei Serbii mari, ci s'a constituit ea după mărturisirea chiar a unei foi maghiare într'o „Românie mare”. „Nu este astăzi aceea mare putere în Europa — scrie acelaș ziar — care să aibă atâta influință în Balcani câtă are România cu ale sale șapte și jumătate milioane de locuitori”.

Dar dacă acest prestigiu, ce și l-a știut elușta România în timpuri atât de grele, constituie un titlu de mândrie pentru fiecare român, dacă

acest prestigiu nu va rămânea fără să-și aducă în viitor și foloasele sale practice, de pe acum însă putem să salutăm cu toată însuflețirea începutul măririi teritoriale a României înfăptuită în anul Domnului: 1913. Și cu ce cuvinte s'ar putea saluta mai nemerit acest eveniment important, dacă nu cu cuvintele marelui bărbat de stat român, cu cuvintele dlui Tache Ionescu rostite în ședința Senatului român din 15 Maiu v.

— „Veacuri întregi moștenirea strămoșească a poporului acesta a fost mereu imputinată și nici odată sporită. Posesiunile din Ardeal ale Voevoșilor Vlahiei și Moldovei pierdute; acum 150 de ani Eucovina dusă; acum 100 de ani țara dintre Frut și Nistru dusă și ea, iar după un războiu glorios, pierdute și cele trei județe care ne fusesse restituite la 1856 fără vre-o acțiune din parte-ne și nu pentru noi, dar pentru un interes european. Dealungul munților la fiecare grănițuire pierdută câte o bucată de pământ când pe Cerna, când spre Bran, când aiurea.

— „In 1913 se începe schimbarea vremurilor! In 1913 pentru întâia oară se recapătă ceva din moștenirea strămoșească!...”

— „Asta are să fie judecata istoriei!”

A. C.

† **Poetul Iosif.** Incă în Maiu l-am întâlnit în București la terasa Oteteleșanu, după ce nu-l văzusem dela serbările jubilarie ale Așteii ținute la Blaj. Avea la sine două cărți voluminoase, în cari erau scrise foarte curat și legibil ultimele lui traduceri din tragediile lui Shakespeare și din cari numai decât a început să-mi cetească, dară cu o voce așa de slabă, încât de multe ori numai buzele și le mișca, așa încât cu toată încordarea nu am putut să-l urmăresc și să înțeleg ceva din ceea ce cetea. Era schimbat peste măsură și atâta de confuz, încât m'a lăsat într'o mare nedumerire. Întâlnindu-l în aceeaș zi pe dulcele nostru poet Coșbuc i-am împărtășit temerile mele, dar spre marea mea mirare măestrul nu observase încă nimic

din schimbarea prin care trecea prietenul său, poetul Iosif.

Și iată, de atunci nu au trecut nici două luni de zile și poetul iubit și-a închis pentru totdeauna pleoapele, fără ca să-i rămână măcar mângâierea de a-și fi văzut visul cu ochii, de a-i fi văzut pe mândrii oșteni ai României porniți la bătălie cântând imnul său, ultima lui poezie: „*La arme*”.

Di Iorga cu competența-i recunoscută caracterizează poezia lui Iosif în următoarele: „Poesia lui Iosif a excelat în toată bună vremea prin sinceritatea ideilor, prin plasticitatea săltărețului său vers. Dispărutul a avut un deosebit cult față de trecutul neamului, față de tradițiuni și arta populară, ale cărei motive le-a înveșnicit prin arta sa”. Ilarie Chendi, care a trebuit să-i urmeze așa de curând în groapă, îl caracterizează astfel: „Cântăreț al rasei sale, protest viu în contra palizilor muzageți străini, Iosif nu este un idealist sectar, un șovinist, care să facă sgomot în jurul său, ca a-

numiți scriitori de piese teatrale. Nu este mai ales un fraseolog și făcător de elastice, ci ideea națională în versurile sale găsește expresia artistică și sinceră, fără a trece marginile bunului gust”.

Colaborator în vremuri și al revistei noastre, îi vom păstra cu pietate memoria și ne vom ruga pentru liniștea sufletului său blând. A. C.

Limba românească recunoscută în serviciul religios la toate bisericile din Basarabia. În urma ordinului imperial al guvernului rusesc, s'a permis ca în toate bisericile din Basarabia serviciul religios să fie oficiat în limba română. În biserica catedrală Sf. Gheorghe din Chișinău, a fost oficiat Duminecă în 3 August st. n. pentru prima oară serviciul religios în limba română.

Tresărim de bucurie și întresărim zorii unor noi vremuri, cari vor deschide și pentru neamul nostru prigonit o mai dreaptă recunoaștere.

BIBLIOGRAFII.

Primum la Redacție:

G. Popa-Lisseanu: „*Incercare de monografie asupra cetății Drăstorul-Siliștra*”, cu două harte și ilustrații. Prețioasa carte a apărut de curând în editura „Minervei”, iar apreciatul ei autor a fost distins de regele Carol, *proprio motu*, cu medalia „Bene-merenti cl. I.” Prețul cărții 3 lei.

*

Isidor Ieșan: „*Secta Paterenă în Balcani și în Dacia Traiană, împreună cu Istoria Balcanului până la ocuparea lui definitivă prin Osmani*”. Un voluminos studiu istoric care are deosebită importanță de a aduce o lumină nouă în istoria popoarelor balcanice, în care își are rolul său cultural și civilizatoric elementul aromân. Se spulberă astfel afirmațiile acelor „savanti” slavi ori slavisti cari au monopolizat pe seama slavilor întreagă cultura și civilizația Balcanului. Recomandăm călduros această scriere cetitorilor desinteresați. A apărut în editura „Librăriei Școalelor”, C. Sfetea, București. Prețul 10 lei.

Dr. Horia Petra-Petrescu: „*Mișcarea noastră teatrală și sbuciumul sufletesc al intelectualilor de la noi*”, conferință ținută în Lugoj și Caransebeș (5 și 6 Iulie c.). Tipografia A. Mureșianu: Branicea et comp., Brașov.

*

G. Tutoveanu: *La arme!* Colecție de versuri patriotice, dedicată ostașilor români cari trecură Dunărea pentru a lupta pentru țară.

A apărut la Bârlad și se împarte gratuit.

*

La Librăria Tribunei se află de vânzare următoarele cărți:

Edgar Allan Poe. Nuvele alese. Traduse din englezește de Z. Achimescu. Prețul cor. 1 + 10 fil. porto, recom. 35 fil.

Mircea C. Demetriad. Visul lui Ali. Poemă fantastică în 8 icoane. Prețul cor 2 + 20 fil. porto.

Rodica. Culina. (Cea mai nouă carte de bucate.) 1913. Prețul cor. 3 + 20 fil. porto. Recomandat 45 fil.

